

regel, hoewel theoretisch te verdedigen, door de ervaring nog niet voldoende is gesteund geworden.

Aan de eenvoudige castratie bij myomen wordt, terecht, nog slechts historische waarde toegekend. Met verwondering echter zal men van OLSHAUSEN vernemen, dat de onderbinding der toevoerende vaten, zonder meer, bij het myoom meer aandacht verdient, dan tot heden het geval was. Ik kan mij niet denken, dat de menschelijke geest ooit weder op dezen dwaalweg zal geraken!

Het slot wordt gevormd door „myoom en zwangerschap”, een bijzonder helder overzicht, een nuttige leidraad voor ieder, die hier een gids begeert. Dat OLSHAUSEN, zijn diploma als gids reeds lang verdiend heeft en waardig is gebleven, behoeft niet meer gezegd te worden.

Met belangstelling zien wij het tweede deel te gemoet.

Utrecht, Juli 1907.

B. J. KOUWER.

BRIEFWISSELING.

INTERNATIONAAL CONGRES VOOR PSYCHIATRIE, NEUROLOGIE,
PSYCHOLOGIE EN KRANKZINNIGENVERPLEGING TE AMSTERDAM

van 2—7 September 1907.

Waarde Gérant!

In meer rustigen toestand dan het de vorige week mogelijk was, zet ik mij thans, nu het congres goed en wel achter den rug is, in mijn eigen studeerkamer neer, om u nog het een en ander mee te deelen, wat ik vermeldenswaardig voor uw lezers acht. Ik zal daarbij niet trachten volledig te zijn, noch ook streng chronologisch te werk gaan, maar slechts enkele der belangrijke punten releveeren.

Wat de voordrachten betreft, die wij op de algemeene vergaderingen te hooren kregen, werden door BECHTEREW en ZIEHEN psychologische onderwerpen behandeld, door den laatste in zijn bekenden fraaien, aantrekkelijken, over alle moeilijkheden heenhelpenden vorm, door den eerste op vrij wat minder de aandacht boeiende wijze. Toch was er in het door dezen meege-deelde veel aardigs, speciaal de zoogenaamde associatiereflex. Wanneer men namelijk een geluidsprikkel, die in staat is reflectorisch een ademhalingswijziging op te wekken, met een lichtprikkel combineert, dan heeft dus de door den geluidsprikkel teweeggebrachte ademhalingsreflex gelijktijdig plaats met het inwerken van den lichtprikkel; wordt nu meermalen de combinatie van geluid- en lichtprikkel aangewend, en heeft men dus meermalen een lichtprikkel met een bepaalde reflectorische ademhalingsbeweging doen samengaan, dan kan ten slotte de geluidprikkel achterwege blijven en komt de ademhalingsbeweging uitsluitend door den lichtprikkel tot stand. Het geheele betoog van BECHTEREW had ten [doel de zoogenaamde objectieve psychologie, die uitsluitend bewegingen en handelingen, d. i. uitwendig zichtbare of althans objectief aantoonbare reacties op prikkels, bestu-

deert, als deel der natuurwetenschap tegenover de subjectieve psychologie te stellen, die tot de filosofie behoort.

De voordracht van GASKELL uit Cambridge „On the evolution of the vertebrate central nervous system”, inhoudend het resultaat van een 20-jarig onderzoek van den beroemden geleerde, bewees, hoe voor een voordracht voor een eenigszins groote vergadering niet alleen noodig is wetenschappelijke zin en kennis, maar ook eenig spreektalent. Wat den inhoud betreft, behoorde deze voordracht zeker onder het allerbeste, wat op het congres geboden werd; ook was de wijze van voordragen helder, de zinnen waren eenvoudig en goed afgerond, de gedachtengang regelmatig en bovendien werd alles toegelicht door een reeks lichtbeelden, die zeer interessant en sprekend waren, maar de redenaar sprak zóó zacht en op zóó lagen toon, dat bijna niemand hem volgen kon. Maar juist daarom moet hier met een enkel woord iets over dit zeer verdienstelijke werk gezegd worden. De vraag, hoe het basaal van het darmkanaal gelegen zenuwstelsel der wormen en arthropoden zich ontwikkeld heeft tot het dorsaal van het darmkanaal gelegen centraal zenuwstelsel der vertebrata heeft men vroeger trachten op te lossen door de onderstelling, dat het dier zich omgedraaid had en zijn rugzijde dus buikzijde was geworden. In de plaats van deze inderdaad zeer fantastische onderstelling stelt GASKELL nu de homologie voorop tusschen darm der avertebrata en het centraalkanaal van het zenuwstelsel der vertebrata. Uit den toestand der avertebrata, waar basaal van het darmkanaal het centrale zenuwstelsel is gelegen, is die der vertebrata ontstaan, doordat het zenuwstelsel van de basis uit zich aan weerszijden van het darmkanaal dorsaalwaarts uitbreidde en zich ten slotte aan de dorsale zijde van het (primitieve) darmkanaal samsloot. Het proximale verwijde uiteinde van het darmkanaal der avertebrata vindt men dus bij de vertebrata terug als de ventrikels der hersenen; den oesophagus der avertebrata als infundibulum, dat nog evenzoo bij de vertebrata (embryo) een verbinding vormt tusschen de keelholt en de ventrikels der hersenen, als bij de avertebrata door den oesophagus, die zich tusschen de verschillende kopgangliën bevindt, wordt teweeggebracht tusschen mond- en kopmaagholte. Een reeks argumenten, die ik hier natuurlijk niet kan herhalen, werden door GASKELL demonstreerend aangevoerd voor deze zeer eigenaardige en origineele opvatting, op een dergelijke wijze, dat ik deze niet anders dan hoogst aannemelijk vinden kan.

Van alle voordrachten der algemeene vergaderingen had verreweg het meeste succes die van VAN GEHUCHTEN, getiteld: „le mécanisme des mouvements réflexes”. Hij begon met in het ruggemerg twee groepen van functies te onderscheiden, n.l. die als geleidingsorgaan en die van het ruggemerg zelf. De eerste is afhankelijk van de lange banen, het grootste deel dus der witte stof, de tweede van datgene, wat overblijft, als men de lange banen wegdenkt. Wat dan overblijft, is de geheele grijze stof met enkele onmiddellijk daar tegenaan gelegen korte banen. Terwijl de lange banen slechts functioneeren kunnen, wanneer zij over hun geheele lengte ongestoord zijn, kan de eigen functie van het ruggemerg nog plaats vinden, in een zeer klein omschreven deel, gelegen tusschen twee dwarse doorsneden. Spreker zet nu uiteen, op welke wijze de verschillende reflexen in het ruggemerg tot stand komen, zoowel de pees- als de huidreflexen, en in hoeverre

daarbij de invloed van uit hooger gelegen centra descendeerende vezels meespeelt. Deze invloed, speciaal op de peesreflexen, die reeds zooveel aanleiding heeft gegeven tot strijd, beschrijft hij aldus. Het zijn drie systemen, die op de reflexen influenceeren. Ten eerste het vestibulo-spinale systeem, dat van uit de medulla oblongata naar beneden loopt, vervolgens het rubro-spinale, dat van uit de roode kern afdaalt, eindelijk het cortico-spinale (pyramidenbaan), dat van uit den motorischen cortex zich naar de motorische kernen van het ruggemerg begeeft. De strijd, die zoo lang gevoerd is, over de vraag, of altijd bij een subcorticale laesie verhooging van peesreflexen behoort tot stand te komen, en waarop het berust, dat op dezen regel uitzonderingen zijn, zooals bijv. het opgeheven zijn van alle reflexen bij totale doorsnijding van het halsmerg, moet nu aldus worden opgelost, dat de invloed op de reflexen afhangt van den zetel der laesie. Het zijn namelijk de rubro-spinale en de vestibulo-spinale baan, die een reflex-versterkenden invloed uitoefenen, terwijl de cortico-spinale baan een reflex-remmende of verminderende werking heeft. Zetelt nu de laesie tusschen cortex en roode kern, dan moet een reflex-verhooging, zetelt de laesie lager een reflex-verminderende werking resulteren.

Het interessante onderwerp, dat schematisch werd behandeld en daardoor zeer begrijpelijk werd, en niet minder de buitengewoon fraaie wijze, waarop alles door spreker werd voorgedragen, nu eens met krachtige stem scandeerend, als het hoofdzaken gold, dan weer in snel tempo met stijgend vuur in Franschen stijl zijn hoorders meeslepend, was als de laatste voordracht op de laatste algemeene vergadering (Vrijdagmiddag) een schitterend slotstuk van het wetenschappelijk deel van het congres, wat dan ook in minutenlang applaus zich uitte als hulde voor den bekenden geleerde en gevierden redenaar.

En nu iets over de sectie-vergaderingen, voor hen, die zelf actief de wetenschap beoefenen, zeker altijd het voornaamste. Ik zal thans uitsluitend over de eerste sectie wat vertellen, en om niet te lang te worden, en omdat ik, voor ik over de andere secties, die ik zelf niet heb bijgewoond, spreken ga, gaarne nog eenige mededeelingen inwacht van een paar vakgenooten, die zoo vriendelijk waren mij hun medewerking toe te zeggen.

Het programma der eerste sectie was over-overvuld, zoodat dan ook niettegenstaande het inschuiven eener extra-middagvergadering, nog heel wat onafgedaan moest blijven. Ik zal mij aan dat voorbeeld zeer zacht spiegelen en slechts enkele onderwerpen aanroeren.

Ver boven al het andere staken uit twee referaten, n.l. die over hysterie en die over aphasia, met de daarbij behorende debatten. Inleiders voor de hysterie waren JANET, ASCHAFFENBURG, JUNG en JELGERSMA. De titel van het opgedragen onderwerp „nieuwste theorieën over het ontstaan der hysterie” scheen niet door ieder der sprekers in het oog gehouden te zijn. JANET althans sprak in een keurige, vormelijk genotvolle oratie er volkomen langs heen; wat hij zei was niet alleen fraai, maar ook voortreffelijk, logisch, juist; alleen had hij zonder eenige moeite datzelfde ook 10 jaar tevoren kunnen zeggen. JELGERSMA gaf in een uiterst gedrongen vorm een reeks nieuwe beschouwingen, die aanleiding hadden kunnen geven tot een dag praten en meer, die echter door niemand dadelijk volkomen waren te overzien en dan

ook buiten beschouwing bleven. En zoo waren het ASCHAFFENBURG en JUNG, die scherp tegenover elkaar stonden en elkaar te lijf gingen over de quaestie, die eigenlijk bedoeld was, n.l. de theorie van FREUD omtrent het wezen der hysterie en de opvatting, die zich daaraan vastknoopt omtrent de in verband daarmee noodige behandeling.

De theorie van FREUD der hysterie zegt, dat de ziekte een gevolg is van een sexueel psychisch trauma in de jeugd, dat vergeten is, doch waarvan het daarbij behoorend affect nawerkt in een vorm, die meer of minder afhangt van de speciale oorzaak. Voor de behandeling is het noodig, dat door psycho-analyse het vergeten trauma in de herinnering wordt teruggebracht; daardoor ontstaat dan ook het affect, doch nu tegelijk met de voorstelling, waarbij het affect behoorde, en door het bewust worden dier bijbehorende voorstelling wordt het tot nu toe zelfstandige „eingeklemmte Affect”, zooals FREUD zich uitdrukte „abreagirt”. Door dit „abreagiren” van het affect vallen de hysterische accidenten weg, de patiënt is genezen.

ASCHAFFENBURG, die reeds vroeger zijn waarschuwend stem had doen hooren tegen deze opvatting, die voor het „abreagiren” van het gezochte affect noodig maakt het rondwoelen in het psychische sexueele leven eener vrouw wat speciaal door JUNG gedaan was op een manier, alsof er bij een vrouw, niets anders meer dan sexueel gevoel en sexueele voorstellingen aanwezig waren, met een eenzijdigheid, die hem zelfs geen oogenblik twifelen deed aan de juistheid zijner interpretatie, als hij in de droomen eener patiënte een stok beschouwde als het symbool van een penis, een hond, die tegen de patiënte opsprong, als het symbool van een man, die een sexueel attentaat voorhad, ASCHAFFENBURG drukte ook nu weer met duidelijke woorden zijn overtuiging uit, dat de theorie van FREUD op een zwakke basis rustte, en dat de behandeling, die op die theorie werd gebaseerd, een voor de patienten zeer nadelige was, waarvoor ernstig moest worden gewaarschuwd. Hij deelde mede, de theorie ernstig bestudeerd, de methode ernstig beproefd te hebben, en op grond van eigen ervaring tot deze uitspraak te zijn gekomen.

Het betoog van JUNG bestond in een lange historische uiteenzetting omtrent de ontwikkeling van FREUD's theorie, waaraan door den hamer van den voorzitter een einde moest worden gemaakt, zeer tot bevrediging van velen, aangezien zijn wijze van voorlezen vrij eentonig was.

Het debat, dat eerst den volgenden dag plaats had, leverde niets nieuws maar was amusant, om het vuur waarmee gestreden werd. FRANK en GROSS traden voor JUNG op, die zelf zweeg. ALT, SACHS en HEILBRONNER tegen hem; ASCHAFFENBURG had reeds den vorigen dag wegens dringende bezigheden terug moeten reizen. JUNG's voorstanders betoogden, dat de anderen de methode niet voldoende kenden en daardoor slechte resultaten kregen; natuurlijk was hun tegenpartij overtuigd, dat die slechte resultaten niet aan hun onbedrevenheid maar aan de methode zelf waren gebonden. Hier stond een overtuigd ja! tegenover een even krachtig neen! Alleen HEILBRONNER wist hier aan het debat een wetenschappelijken ondergrond te geven. Hij deelde de resultaten mede van onderzoekingen, die in zijn laboratorium waren gedaan, om de psychologische beschouwingen waarop vooral JUNG in zijn veelvuldige „diagnostische Assoziationsstudien” zich had gebaseerd, te controleren, en kon verzekeren, dat daarbij het resultaat volkomen negatief was geweest,

zoodat daarmede iedere wetenschappelijke steun voor de leer der school van FREUD kwam te vervallen.

Uit den aard der zaak kon een bredere basis van feiten dienen bij de aphasie-quaestie. Het waren PICK, VON MONAKOW, LIEPMANN en HARTMANN, die hierover, of liever gezegd over „asymbolie, apraxie en aphasie” zouden refereeren. Ook hier trad weer zeer duidelijk voor den dag het verschijnsel van het langs elkaar heen praten. PICK had het over een namen-quaestie, LIEPMANN in hoofdzaak over apraxie, HARTMANN bekeek de zaak nog al algemeen, VON MONAKOW had een bepaald deel van het onderwerp grondig en met nieuwe gezichtspunten bestudeerd. Hij had stuk voor stuk geanalyseerd alle in de literatuur aanwezige, goed onderzochte gevallen, waarop zich steunde de opvatting van BROCA, dat de motorische aphasie gebonden was aan de laesie van het achterste stuk der derde frontaalwinding. Aldus lieten zich verschillende groepen onderscheiden, naar het verloop der ziekteverschijnselen. Hij toonde nu aan, dat in bijna alle gevallen, waar de laesie in het centrum van BROCA was gelegen, zonder zeer uitgebreide vernietiging van hersenweefsel er om heen, en waar bovendien de dood niet zeer spoedig na het tot stand komen der laesie was opgetreden, wel een aphasie was ontstaan, doch deze niet blijvend was geweest; dat bovendien aphasie tijdelijk optrad bij haarden, die het centrum van BROCA vrijlieten. En op grond daarvan komt hij tot de conclusie, dat aphasie niet zoozeer berust op de anatomische laesie van het centrum van BROCA, als wel op andere omstandigheden, die met de laesie samenhangen. Hij ziet in aphasie een gevolg van wat hij diaschisis heeft genoemd, een storende werking in de verte op één baan, die zelf niet anatomisch is getroffen, maar buiten functie wordt gesteld onder invloed der laesie van andere banen, waarmede de eerste functioneel iets te maken heeft.

De uiterst belangrijke uiteenzetting van VON MONAKOW, die met MARIE'S bekenden aanval op onze tegenwoordige opvatting omtrent aphasie en BROCA'S centrum dit gemeen had, dat hij ook wees op zwakke punten in het als steun dienende feitenmateriaal, gaf aanleiding tot eenig debat, dat echter van zeer weinig beteekenis was en sterk den indruk gaf, dat men deze vrij radicale nieuwe opvatting niet dadelijk met andere beschouwingen associatief wist te verbinden. Men kan de opvatting van VON MONAKOW deelen of niet deelen, bij ieder zal vermoedelijk de groepeeringswijze zijner feiten en de beschouwingen, die hij daarop steunde, een grooten indruk hebben achtergelaten.

En nu is er nog zooveel na deze twee hoofdzaken. Maar ik vrees indiscreet te worden tegenover den gérant, en te vervelend voor mijn lezers. En toch er zijn zaken, die niet met stilzwijgen mogen worden voorbijgegaan. Daar is bijv. de interessante demonstratie van onze vrouwelijke collega LOUISE ROBINOWITCH, over anaesthesie door electriciteit, en over het weer „levend maken” van juist door electriciteit „gedoode” dieren, eveneens door een electricus, maar zwakkeren stroom. Afgezien van de woorden-quaestie, of men dood mag noemen, wat nog voor opwekking vatbaar is, was het zeer boeiend.

Dan het referaat van MANN over secundaire contracturen bij hemiplegie, waarin hij zijn meening verdedigde, dat de contractuur berustte op het overwegen der innervatie in slechts gedeeltelijk verlamde spieren boven die in de antagonisten, welke totaal geparalyseerd zijn. Elke contractuur is dus het

bewijs, dat in de gecontractureerde spier geen volledige verlamming bestaat. Aan het debat nam natuurlijk VAN GEHUCHTEN deel, die reeds vroeger een theorie daarover had gegeven.

Aardig was ook de studie van BYCHOWSKI over reflexen, waarin hij een soort phylogenie der reflexen trachtte te geven.

MOTT sprak over en demonstreerde de resultaten zijner studies over den microscopischen bouw van de hersenschors bij Lemur en primaten en knoopte daaraan interessante beschouwingen vast, die ik hier maar niet ten beste zal geven.

SAENGER vertoonde ons in lichtbeeld RÖNTGEN-photographiën van hypophysistumoren, die vooral door de vergelijking met normale toestanden zeer goed te apprecieeren waren.

ARIËNS KAPPERS hield in fraai Engelsch een door tal van duidelijke teekeningen toegelichte voordracht over de phylogenetische verplaatsing der motorische hersenzenuwkernen, waarbij hij betoogde, dat van verschillende dezer kernen een verplaatsing in dorsale richting kon worden vastgesteld, een voordracht, die hem uit den mond van den toen fungeerenden eere-voorzitter GASKELL een hartelijke en gracieuse, welverdiende dankbetuiging deed toekomen.

En wanneer ik dan nog DUBOIS even noem, die in zijn „*considérations sur le traitement des phobies*” ons op aangename wijze bezighield met zijn opvattingen, die trouwens aan de vakmannen wel reeds bekend waren, over psychotherapie, dan heb ik zeker niet alles genoemd, wat belangrijk is, doch heb ik alles op schrift gesteld, hoe kort dan ook, wat bij mij persoonlijk een dergelijken indruk heeft achtergelaten, dat ik zonder mijn geheugen op te frisschen door programma of wat dan ook, een beeld van den spreker en zijn onderwerp voor den geest had.

De keuze is een zeer subjectieve; laat men uit het ontbreken van bepaalde voordrachten niet concludeeren, dat zij niet goed of niet belangrijk waren; men mag er slechts uit afleiden, dat bij mij door de niet gerefereerde voordrachten weinig associaties werden opgewekt, wat meer aan mij dan aan de voordrachten in quaestie zou kunnen liggen.

De volgende week dus nog iets over de tweede en derde sectie.

Met collegiale groeten.

t. t.

Arnhem, 10 September 1907.

M. J. VAN ERP TAALMAN KIP.

FEUILLETON.

DE OPENING VAN HET LABORATORIUM OP DEN COLLE D'OLEN.

Waarde collega,

Den 27sten Aug. was ik in de gelegenheid een niet alledaagsche plechtigheid bij te wonen, namelijk de opening van het door den welbekenden Turijnschen physioloog ANGELO MOSSO ontworpen biologisch laboratorium op den Colle d'Olen. Gij weet, dat mosso sedert jaren bezig is den invloed van het bergklimaat op den mensch te bestudeeren; hij is de eerste geweest, die op uitgebreide schaal en in verschillende richting proefnemingen verricht heeft,